

„az író nem bölcs, nem hős, csak mesemondó”

Berta Zsolt
(1966, Budapest)
író, zenész, Márai Sándor-díjas

Karácsonykor látott napvilágot Berta Zsolt ötödik kötete, a *Szomjas Szűz*. Születésének körülményeiről, üzenetéről, az alkotás kulisszatitkairól beszélgettünk a szerzővel.

– „Úgy kezdődött, hogy újra összegyűlt nálam egy falkányi történet, és mielőbb papírra akartam vetni őket” – indítod *Szomjas Szűz* című új műved. Előző köteteid másoktól hallott vagy személyes történeteken alapulnak, és mondhatni, az élet írta őket. Igaz ez a *Szomjas Szűz* írásaira, a főhős Cseke András által elbeszélte történetfüzér-darabokra is? Mennyiben szállítják mások, s mennyiben te magad a történeteid?

– Mindegyiket az élet írta, azokat is, amelyeket én találtam ki. Lehetnek szándékaink, de csak magunkat adhatjuk, magunk pedig csak az és annyi vagyunk, amit megéltünk. Egy történetem sincs, aminek legalább egy foszlányát ne az általam megéltből loptam volna. Még abban a sztoriban is, amikor a csávót elrabolják az ufók. Más kérdés, hogy az a foszlány a fantáziámat milyen mértékben mozgatja meg. Van olyan mese is a kötetben, ami csaknem teljes egészében igaz, ami a lényegét illeti. De végül azt se bírtam úgy hagyni.

– „Amikor azt állítjuk egy műről, hogy nagyon elgondolkodtató, azt értjük rajta, hogy mindennel egyetértünk, amit állít, és bizony azoknak kéne erősen elgondolkodniuk felőle, akiknek más a véleményük. Amikor meg olyasmibe botlunk, ami nem

egyezik a véleményünkkel, arra azt mondjuk: ez egy baromság.” Cseke András tételmondatai ezek, amelyekre rögtön rá is tromfolsz: „Ebben a könyvben nincs semmi elgondolkodtató. Így is alig bírtam összehozni.” Úgy tűnik, mintha az elgondolkodtatás, vagyis az üzenet érvényességét, sőt lehetőségét tagadnád.

– A tételmondatok, ahogy nevezed, véresen komolyak, így látom, így gondolom. Az ember már csak ilyen, kettős mércével mér, a vélt igazának, érdekeinek megfelelően. Nem olyan nagy tragédia ez, sokkal nagyobb, ha nem vagyunk a tudatában, s valamiféle törzs vagy nemzet bölcse szerepben tetszelegve ítélkezünk, s tesszük nevetségessé magunkat a fent említett módon. A tromf viszont tényleg csak vicc. Esetleg felelősségelhárítás. Ami valóban abból ered, hogy szkeptikus vagyok az elgondolkodtatást, pláne üzenetek megfogalmazását illetően. Hiszen mindennek és mindenkinek van üzenete, egy beszélgetésnek is, egy férfi bátor kiállásának, egy nő odaadó gondoskodásának, sőt ha a pék süt egy kenyeret, annak is. Ebben nem különb a művészet, sőt igazából ezeket az élet-üzeneteket kell közvetítenie, nem pedig előállítania. Az irodalom különösen görccsösen igyekszik va-

lamiféle vén bölcs, fensőbbes moralista fényben feltüntetni önmagát, aki képes megmondani az embereknek a tutit. De szerintem az író nem bölcs, nem hős, csak mesemondó, azt kell elmesélnie, amit a bölcsek és a hősök cselekednek. Egy jó viccnek is van üzenete, ha nincs, akkor nem is vicces. És a vicceket aztán tényleg nem írók találják ki, azok teljes mértékben maguktól születnek, ahogy megy az élet.

– *A szöveg meg van tűzdelve áthúzott részekkel. A legelső ilyen önreferensen tájékoztat: „Ki is töröltem a felét. Amit nem töröltem, hanem áthúztam, azt nem kell elolvasni, csak magamnak hagytam benne, amolyan »szolgálati közleményként«.* Még is többnek tűnnek ezek a részek holmi szolgálati közleménynél. De mi a szerzői szándék? Cél volt-e az alkotás folyamatának bemutatása is, mondjuk, egy író belső dilemmáit követve nyomon, például azt illetően, hogy mi kerüljön a végleges szövegbe, és mi ne?

– Ahogy mondani szokás: pillanatnyilag jó ötletnek tűnt. Most már nem vagyok biztos benne. Az túlzás, hogy egy író belső dilemmáit akartam követni vele. De valóban az a kínlás szülte, hogy a történetek már megvoltak bennem, és zaklatott körülmények közt tudtam csak foglalkozni az írással, így valahogy nem találtam hozzájuk a hangot. Amikor végül rájöttem, hogy ebben a helyzetben a legjobb, ha az első regényem főhősét meséltetem, akkor valahogy ott maradtam mellette társszerzőként, s ketten ültünk a Szomjas Szűz pultjánál. Én titkos írói minőségben, és hát dobta magát, hogy amit én mondom, azt húzzam ki, illetve az ő szövegét, ami az élőbeszéd kicsit stilizált változata, hasonló húzásokkal csiszolgassam. De aztán mindez következetlenségekbe torkolt, amit csak azért nem számoltam fel, mert úgy láttam, jól erősíti a kötet kocsmái, életszerű nyersségét, hibáságát. A lemezhez mellékelt hanglemez dalai, felvételi módja és közjátékai ugyanilyen fésületlenek.

– *Gyakran zenészként jelenik meg az elbeszélő én a könyvben: megérkezik, és szeretne elgítározni*

egy dalt a Szomjas Szűzben. A könyvhöz tartozó CD része a szövegnek? Hogyan olvassuk/hallgassuk?

– A lemez és a könyv külön is fogyaszthatók, de egyszerre készültek, s a dalok többsége egy-egy történet. A helyszín is ugyanaz, a Szomjas Szűz, ahol vagy mesélnek a pultnál, vagy muzsikálnak, énekelnek. Elég szerves egység lett, de nem javaslom, hogy valaki a könyv olvasása közben hallgassa a lemezt. Utóbbi is erősen szöveges. Esetleg nők megpróbálhatják a kettőt együtt, az ő fejükben amúgy is minden össze van kötve mindennel. De erről jut eszembe, szerintem egy nap csak egy történetet érdemes elolvasni a könyvből. Mert majdnem mindig egyikből írhattam volna egy regényt is, azt hiszem.

– *Ami talán e könyv legnagyobb erénye, hogy jól van megírva: fordulatos, gördülékeny, olvastatja magát. A történetek általános jellemzője, hogy viccesek, még akkor is, ha szomorúak, nyomasztó a légkörük. Honnan táplálkozik e kiapadhatatlannak tűnő mesélőkedv és humorforrás, mi inspirál?*

– Látod, ezt nem tudom. Talán az élet, amiről már beszélünk. Ja, igen, hiszen az író egyedül dolgozik, de sohasem magában. Nem lehet kitalálni ennyi mindent. Másoktól kell hallani, ellesni, ellopni a javát. Még jó, hogy van egy rakás vicces ember, aki nem ír, csak szívesen és sokat beszél. Ha megnevettetnek, az arra inspirál, hogy én is megnevettessek másokat. Hát továbbadom a viccet, a dalt, a mesét, évezredek szerint. Egy párat menet közben magam is kitalálok, ahogy dobja magát a történet. De nem rágom a ceruzát egy jó viccért. Azt hiszem, ennyi az egész.

Simon Adri

Simon Adri
(1974, Szeged) költő, Budapestben él, Bella István-díjas